P.V.G.'s

Muktangan English School & Jr. College, Pune - 9

Annual Examination (2024-25)

Standard - IX

Subject - Sanskrit (Composite) | **Marks - 40**

Date - 05-04-2025 | **Time : 2.00 pm to 4.00 pm**

प्रथम : विभाग : सुगमसंस्कृतम् (४)

प्रश्न १ (अ) चित्रं दृष्ट्वा नामानि लिखत । (५ तः ४) **(२)**

१)

२) 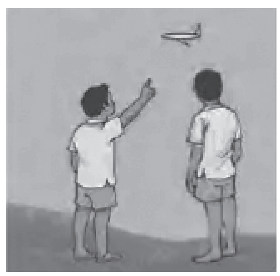

३)

४)

५) 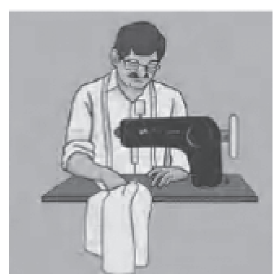

(आ) सङ्ख्या अक्षरैः / अङ्कैः वा लिखत । (३ तः २) **(१)**

१) २० –   २) शतम् –   ३) ६५ –

(इ) अक्षरैः समयलेखनं कुरुत । (३ तः २) **(१)**

१) ७.२० –   २) ११.१५ –   ३) ९.३० –

द्वितीय : विभाग : गद्यम् (१५)

प्र. २ (अ) गद्यांशं पठित्वा निर्दिष्टाः कृतीः कुरुत ।

कस्मिंश्चित् नगरे कश्चित् स्वभावकृपणो नाम कोऽपि भिक्षुकः प्रतिवसति स्म । तेन भिक्षया प्राप्तेन सक्तुपिष्टेन कलशः सम्पूरितः। तं च घटं नागदन्ते रज्ज्वा बद्ध्वा तस्याधस्तात् कटं प्रसार्य सततं तद्विषये चिन्तयन् सः सुप्तः । सः अचिन्तयत् – ''यत्परिपूर्णोऽयं घटस्तावत् सक्तुपिष्टेन वर्तते। यदि दुर्भिक्षं भवति तर्हि अस्य विक्रयणेन रूप्यकाणां शतं प्राप्स्यामि। ततस्तेन अहम् अजाद्वयं क्रेष्यामि ।

क) एकवाक्येन उत्तरत । (२ तः १) **(१)**

१) भिक्षुकस्य नाम किम् ?

२) स्वभावकृपणेन कटः कुत्र प्रसारितः ?

ख) उचितं पर्यायं चित्वा वाक्यं पुनर्लिखत । **(१)**

ततस्तेन अहं ________________ (धेनुद्वयं / अजाद्वयं) क्रेष्यामि ।

ग) सन्धिविग्रहं कुरुत । **(१)**

घटस्तावत् – ________________ + ________________ ।

घ) सूचनानुसारं कृतीः कुरुत । (४ तः २) **(२)**

१) शब्दस्य वर्णविग्रहं कुरुत । कलशः –

२) गद्यांशातः लट्लकारस्य क्रियापदानि चिनुत। (केनचित् २)

३) सत्यं असत्यं वा लिखत।

कलशः सकतुपिष्टेन सम्पूरितः नास्ति ।

४) गद्यांशातः समानार्थकपदे चित्वा लिखत।

१) कुम्भ : २) प्रदेश :

प्रश्न २ (ब) गद्यांशं पठित्वा निर्दिष्टाः कृतीः कुरुत ।

नयन – आचार्ये, का एषा भिन्ना विशाला कपाटिका? अहो! कियन्तः विविधाः कोषाः एतस्यां वर्तन्ते!

अध्यापिका – आम्, सर्वेषां शास्त्राणाम् अध्ययनार्थम् एते कोषाः आवश्यकाः।

सुमेधा – कोषः नाम किम् ?

अध्यापिका – कोषः नाम सङ्ग्रहः । यथा वयं वित्तकोषे धनस्य सङ्ग्रहणं कुर्मः तथैव भाषाकोषे शब्दानां सङ्ग्रहः भवति।

श्रेया – कः तस्य उपयोगः ?

अध्यापिका – सुयोग्यः प्रश्नः। सम्भाषणे लेखने च भाषाप्रभुत्व–प्राप्तर्थं तथैव नैकेषां विषयाणां ज्ञानप्राप्त्यर्थ शब्दसम्पत्तेः सङ्ग्रहणम् अतीव आवश्यकम् । अस्माकं ग्रन्थालये संस्कृतिकोषाः, चरित्रकोषाः, विश्वकोषाः सुभाषितकोषाः च इत्यादयः बहवः कोषाः वर्तन्ते। तेषु 'अमरकोषः' नाम कश्चन विशेषः कोषः ।

क) एकवाक्येन उत्तरत । (२ तः १) **(१)**

१) कोषः नाम किम् ?

२) कोषाः किमर्थम् आवश्यकाः ?

ख) योग्यविशेषणं चित्वा वाक्यं पुनर्लिखत। **(१)**

१) ग्रन्थालये कोषस्य कृते एका (विशाला / विशालम्) कपाटिका विद्यते ।

२) छात्रा : ग्रन्थालये (विविधानि / विविधं) पुस्तकानि पश्यन्ति ।

ग) सन्धिविग्रहं कुरुत। **(१)**

तथैव –______________+ ______________ ।

घ) सूचनानुसारं कृतीः कुरुत (४ तः २) **(२)**

१) शब्दस्य वर्णविग्रहं कुरुत ।

अमरकोषः –

२) मेलनं कुरुत ।

अ	ब
वित्तकोषे	शब्दानां सङ्गहणं
भाषाकोषे	धनस्य सङ्ग्रहणं

३) गद्यांशातः प्रथमा विभक्त्याः पदानि चित्वा लिखत । (केवलं २)

४) गद्यांशात् विरुद्धार्थक शब्दान् लिखत।

१) लघु X २) उत्तरम् X

प्रश्न २ क) गद्यांशं पठित्वा माध्यमभाषया अनुवादं कुरुत। **(३)**

मो मित्राणि, कियन्तः मधुराः शब्दाः ! पावित्र्यार्थं स्वच्छतायै वयं प्रतिदिनं प्रयतामहे । वस्त्रस्वच्छतार्थं क्षालनचूर्णम् अस्ति, शरीरार्थं चन्दनफेनकानि सन्ति ।

प्रश्न २ ड) माध्यमभाषया उत्तरं लिखत। (प्रस्तावना अपेक्षिता) (२ तः १) **(२)**

१) 'अमरकोषः' कण्ठस्थीकरणेन के लाभाः भवन्ति ?

२) स्वभावकृपणः किमर्थं पाण्डुरताम् अगच्छत् ?

तृतीय : विभाग : पद्यम् (१०)

प्रश्न ३ अ) पद्यांशौ पठित्वा निर्दिष्टाः कृतीः कुरुत। (३ तः २) **(२)**

गङ्गयाश्चञ्चलतरे वारिणि प्रतिबिम्बितम्।

शोभते तारकायुक्तं शतचन्द्रं नभस्तलम् ।।

अयं निजः परो वेति गणना लघुचेतसाम्

उदारचरितानां तु वसुधैव कुटुम्बकम् ।।

क) पूर्णवाक्येन उत्तरं लिखत। (२ तः १)

१) केषां कृते वसुधा एव कुटुम्बकम् भवति ?

२) कस्याः नद्य वर्णनं सुभाषिते वर्तते ?

ख) सन्धिविग्रहं कुरुत ।

वसुधैव – ____________ + ____________

ग) समानार्थकपदं लिखत।

१) जलं – २) पृथिवी –

(वारि, सूर्यः, वसुधा, मेघः)

प्रश्न ३ ब) पद्यांशं पठित्वा जालरेखाचित्रं पूरयत। **(२)**

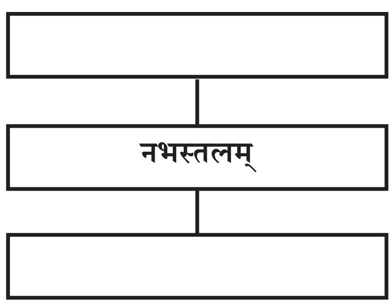

मञ्जूषा – (गङ्गा, प्रतिबिम्बितम्, चन्द्रः, तारकायुक्तम्)

प्रश्न ३ क) पद्यांशं पठित्वा माध्यमभाषया अनुवादं कुरुत । (२ तः १) **(२)**

१) साक्षरा विपरीताश्चेद् राक्षसा एव केवलम् ।
सरसो विपरीतोऽपि सरसत्वं न मुञ्चति ।।

२) परोपकाराय फलन्ति वृक्षाः परोपकाराय वहन्ति नद्यः।
परोपकाराय दुहन्ति गावः परोपकारार्थमिदं शरीरम् ।।

प्रश्न ३ ड) श्लोकं पूर्णौ शुद्धौ च लिखत । (२ त: १) **(२)**

१) न चोरहार्यं ------------------- ।।

२) तातेन कथितं ---------------------।।

प्रश्न ३ इ) माध्यमभाषया उत्तरं लिखत। (२ त: १) **(२)**

१) विदयाधनं व्यये कृते कथं वर्धते ?

२) लघुचेतस: उदारचेतस: जना: कथम् अभिज्ञातव्या: ?

चतुर्थ : विभाग : व्याकरणम् (७)

प्रश्न ४ अ) पृथक्कुरुत। (६ त: ४) **(२)**

नाम	सर्वनाम	विशेषणम्	क्रियापदम्

(उत्तमा, अमरकोष:, शक्नोतु, स:)

प्रश्न ४ आ) मेलनं कुरुत। (६ त: ४) **(२)**

अ	**ब**
बुद्धिहीन:	सप्तमी तत्पुरुष:
हिमालय:	चतुर्थी तत्पुरुष:
रक्षणार्थम्	षष्ठी तत्पुरुष:
भ्गत:	पञ्चमी तत्पुरुष:
प्रजावत्सल:	द्वितीया तत्पुरुष:
सर्परक्षित:	तृतीया तत्पुरुष:

प्रश्न ४ इ) योग्यं विशेषणं चित्वा वाक्यं पुनर्लिखत। (३ त: २) **(२)**

१) (धवला / धवलं) चन्द्र: आकाशे वर्तते ।

२) सोमशर्मा तस्मात् (भीतं / भीत:) भविष्यति ।

३) निद्रा (उत्तमं / उत्तमा) भवति)

प्रश्न ४ ई) प्रयोगम् अनुसृत्य योग्यं रूपं चिनुत लिखत च। (२ तः १) **(१)**

१) सः गातुं ______________। (शक्नोमि / शक्नोति)

२) छात्राः यशः _________________। (प्राप्नुवन्तु / प्राप्नोतु)

पञ्चम : विभाग : लेखनकौशलम् (४)

प्रश्न ५ अ) अव्ययानां / धातूनाम् उपयोगं कृत्वा वाक्य पुनर्लिखत । (४तः २) **(२)**

१) गणेशाय मोदकाः ______________। (रोचते / रोचन्ते)

२) कृष्णः गोपालान् ______________ । (रक्षति / रक्ष)

३) जलेन ______________ (विना / नमः) जीवनम् अशक्यम् ।

४) वयं शालां __________________ । (गच्छामः / गच्छामि)

प्रश्न ५ आ) सङ्ख्या रुपाणि चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत। (३ तः २) **(२)**

१) (नवानां / नव)______________ रात्रीणां समूहः नाम नवरात्रम्।

२) वयं ________________ (चतुरः / चत्वारि) गीतानि गायामः।

३) __________________ (एका/एकम्) दासी सन्देशं कथितवती।

■■■